

STRESZCZENIE ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Autor rozprawy: Anna Wolska-Bagińska

Promotor rozprawy: dr hab. S. Steinborn, prof. UG

Temat rozprawy doktorskiej: Ochrona danych osobowych w polskim procesie karnym

Zagadnienie prawa ochrony danych osobowych jako odrębny problem badawczy rozpatrywany jest w polskiej nauce prawa od początku lat 90. Na przestrzeni lat poświęcono tej tematyce wiele publikacji naukowych, głównie w kontekście prawa administracyjnego, a dorobek ten systematycznie się zwiększa. Jednak pomimo uwagi, jaką poświęca się w piśmiennictwie ochronie danych osobowych, zasadniczo poza zakresem zainteresowania pozostaje wątek ochrony danych osobowych w polskim procesie karnym. Oprócz nielicznych publikacji, poruszających jedynie w sposób fragmentaryczny lub uboczny kwestię ochrony danych osobowych na gruncie procesu karnego, brak jest w literaturze opracowań omawiających kompleksowo to zagadnienie. Wybór obszaru badawczego uzasadniony jest więc dążeniem do uzupełnienia istniejącej w polskiej literaturze prawniczej luki, po części spowodowanej zarówno specyfiką i hermetyką obowiązujących aktów prawnych, jak i marginalizowaniem tej materii na płaszczyźnie karnoprosesowej.

Uniwersalność problematyki ochrony danych osobowych sprawia, że zagadnienia dotyczące ochrony tej sfery praw i interesów jednostki pojawiają się również na gruncie procesu karnego. Wynika to z faktu, że jednostka będąca osobą fizyczną zasadniczo znajduje się w centrum zainteresowania w każdym postępowaniu. Przepisy prawa są bowiem formułowane i uchwalane w celu regulacji stosunków społecznych, których najczęstszym uczestnikiem są osoby fizyczne. W konsekwencji normy regulujące rodzaj postępowania siłą rzeczy dotyczą sfery interesów jednostki. Dane osobowe jednostki w sposób naturalny przenikają w związku z tym także do procesu karnego, uzyskując w nim atrybut podstawowych informacji o podmiotach występujących w procesie karnym. Dotyczy to zarówno strony biernej procesu, jaki pokrzywdzonego bądź też innej kategorii osób uczestniczących w postępowaniu karnym. Przetwarzane w ramach procesu karnego informacje obejmują więc dane szczególnej kategorii podmiotów – z jednej strony ofiar przestępstw, z drugiej strony ich sprawców. Dane osobowe jednostki, a w szczególności ich uzyskiwanie i wykorzystywanie na potrzeby prowadzonego postępowania, stanowią więc niejednokrotnie czynnik determinujący przebieg procesu karnego. Dlatego też ochrona danych osobowych widziana z perspektywy procesu karnego jest tematem interesującym, a

nadto dotyczącym praktycznych aspektów obowiązującego prawa. Opracowanie porusza zatem dziedzinę szczególną, w której przy ustalaniu zakresu i kształtu prawa ochrony danych osobowych konieczne jest uwzględnianie innych czynników, w tym reguł i zasad niezbędnych do realizacji celów procesu karnego. Wszystkie te powody i okoliczności legły u podstaw wyboru obszaru badawczego i podjęcia się analizy tego zagadnienia. Argumentem skłaniającym do podjęcia tematu była także duża aktualność omawianej tematyki.

Jako podstawowy cel dysertacji wyznaczono zbadanie i omówienie modelu ochrony danych osobowych w polskim procesie karnym. W oparciu o powyższy cel, wyznaczone zostały dwa pytania badawcze. Pierwsze z nich dotyczyło ustalenia poziomu ochrony przetwarzanych w procesie karnym danych osobowych i czynników wpływających na jego zróżnicowanie. Drugie z nich skupiało się na zagadnieniu i próbie udzielenia odpowiedzi na pytanie, czy kształt obowiązujących unormowań karnoprosesowych jest wystarczający w zakresie ochrony przetwarzanych w procesie karnym danych osobowych uczestników postępowania karnego.

Przedstawiona problematyka badawcza zdeterminowała strukturę pracy, która podzielona została na cztery rozdziały, kończące się w większości przypadków podsumowaniami mającymi pozwolić na sformułowanie tez końcowych. Rozważania właściwe poprzedzone zostały wstępem wyjaśniającym wybór tematyki badawczej, celu pracy, zagadnień poruszonych w poszczególnych rozdziałach pracy oraz przyjętej w niej metodologii. Zachowanie właściwej systematyki dysertacji nakazywało w pierwszym rozdziale przybliżyć genezę i standardy prawnej ochrony danych osobowych oraz wyjaśnić terminologię niezbędną dla właściwego zrozumienia treści zawartych w pracy. Omówienie tych kwestii służyło wprowadzeniu w problematykę prawa ochrony danych osobowych. Rozdział ten objął także analizę relacji zachodzącej pomiędzy przepisami ustawy o ochronie danych osobowych a normami karnoprosesowymi. W rozdziale tym scharakteryzowano podstawy prawne przetwarzania danych osobowych w polskim procesie karnym. Te wstępne uwagi, dotyczące w zasadzie zakresu stosowania ustawy o ochronie danych osobowych na płaszczyźnie karnoprosesowej, pozwoliły na wyciągnięcie kwestii natury ogólnej przed nawias rozważań szczegółowych. Zagadnienia poruszane w rozdziale drugim zmierzały do ukazania wpływu prawa ochrony danych osobowych na realizację zasad i celów procesu karnego oraz określenia związku istniejącego pomiędzy nimi. Zaprezentowane w tym rozdziale wywody stanowiły punkt odniesienia do rozważań nad kształtem i charakterem ochrony danych osobowych na tle funkcjonujących w procesie karnym instytucji i czynności procesowych. Zabieg ten pozwolił na umiejscowienie prawa ochrony danych osobowych w

odpowiednim kontekście oraz ukazanie jego istoty i pozycji w procesie karnym. Rozdział trzeci dotyczył zasadniczych dla ochrony danych osobowych kwestii, związanych z badaniem kształtu prawa do ochrony danych osobowych występującego w poszczególnych formach przetwarzania danych. Tematyka poruszana w tym rozdziale objęła prezentację wybranych operacji na danych, począwszy od ich pozyskania na potrzeby procesu karnego, aż po ich usunięcie. Przeprowadzenie analizy z podziałem na formy przetwarzania danych miało na celu ustalenie poziomu i znaczenia ochrony danych osobowych przypisywanego poszczególnym operacjom na danych, w tym jego wymiaru dla praktyki stosowania prawa karnego. Kluczowych zagadnień związanych z ochroną danych osobowych dotyczył również rozdział czwarty, w którym przedstawiono rozważania odnoszące się do środków ochrony danych osobowych przysługujących niektórym uczestnikom postępowania karnego. W rozdziale tym zaprezentowano zróżnicowanie mechanizmów ochrony danych osobowych związanych z przynależnością danej jednostki do określonej grupy uczestników postępowania karnego. Efekt analizy i podsumowań rozdziałów pracy stanowiły sformułowane odpowiedzi na pytania badawcze. Zakończenie pracy objęło wnioski końcowe, prezentujące uwagi *de lege lata* i postulaty o charakterze *de lege ferenda*.

Cel pracy i wyznaczone w niej pytania badawcze spowodowały, że praca skupiła się na wyselekcjonowanych zagadnieniach, istotnych z punktu widzenia jej tematu. Przedmiotem rozprawy było przede wszystkim wnikliwe omówienie kwestii przetwarzania danych osobowych w procesie karnym i ich ochrona. Z uwagi na zakres tematyczny oraz rozmiar opracowania analizie nie zostały poddane wszystkie możliwe aspekty ochrony danych osobowych występujące w ramach procesu karnego. Z tego też powodu poza obszarem rozważań pozostały inne możliwe ujęcia problematyki ochrony danych osobowych, w tym odnoszące się choćby do postępowania wykonawczego. Z uwagi na fakt, że założeniem pracy było omówienie w sposób wyczerpujący poruszanych kwestii, przy rozważaniach poszczególnych zagadnień użyte zostały odesłania do wybranych problemów pobocznych odnoszących się do postępowania wykonawczego i czynności operacyjno-rozpoznawczych, w takim zakresie, w jakim było to nieodzowne do przeprowadzenia analizy poruszanych kwestii. Przy czym w pracy nie podjęto rozważań na temat wprowadzonych do procesu karnego dowodów zawierających dane osobowe uzyskanych na skutek czynności operacyjno-rozpoznawczych. Brak rozważań w tym przedmiocie spowodowany był koniecznością uniknięcia omówienia szeregu kwestii pobocznych mogących stanowić osobny przedmiot badawczy. Natomiast stopień szczegółowości rozważań natury ogólnej każdorazowo determinowany był koniecznością rzetelnego uwypuklenia ochrony danych osobowych w

ramach danego zagadnienia. Praca nie objęła wobec tego wszystkich zagadnień, które pojawiły się w obszarze ochrony danych osobowych, co również zostało wykazane.

Zaznaczyć należy, że specyfika zaprezentowanej w pracy tematyki spowodowała, że omawiane zagadnienia w różnych w jej częściach nakładały się na siebie i krzyżowały. Było to zjawisko nieuniknione ze względu na wzajemną korelację opisywanych wątków i charakterystycznego dla procesu karnego przenikania się norm prawnych, które dopiero w określonych konfiguracjach składają się na konkretną instytucję, czy czynność procesową. Z tego też powodu w wielu miejscach pracy odnaleźć można odwołania do powtarzających się zagadnień, bezpośrednio związanych z ochroną danych osobowych, jednak pojawiających się w poszczególnych rozdziałach w różnych kontekstach.

Dla zobrazowania założeń przyjętych w rozprawie oraz realizacji wytyczonych zamierzeń wykorzystana została w pracy analiza dogmatycznoprawna¹. Jej zastosowanie wiązało się ze szczegółową analizą obowiązujących aktów prawnych, w tym aktów z zakresu prawa międzynarodowego. Metoda ta odgrywa istotną rolę w badaniu określonych instytucji prawnych i najściślej koresponduje z podstawowym zadaniem dogmatyki prawa, jakim jest odtworzenie wzorców zachowania z obowiązujących przepisów prawa. W pracy wykorzystano wykładnię merytoryczną o charakterze realistycznym. Rozprawa uwzględnia więc, poza regułami określającymi sens intepretowanych norm prawnych, także doniosłe społecznie poglądy judykatury i piśmiennictwa. Przeprowadzenie takiej formy wykładni umożliwiło ukazanie i ustalenie znaczenia przypisywanego poszczególnym normom prawnym w praktyce ich stosowania. Na potrzeby pracy z uwagi na uniwersalizm koncepcji derywacyjnej wykładni prawa, uwidaczniający się w głównej mierze w formułowaniu reguł, które są efektywne zarówno dla przeprowadzenia wykładni merytorycznej, jak i dla wykładni realizowanej w praktyce stosowania prawa² uznano, że koncepcja ta z punktu widzenia opisywanej materii stanowić będzie odpowiednie narzędzie badania. Koncepcja ta uwzględnia bowiem zagadnienia pozostające poza zakresem koncepcji semantycznej, a zarazem nie pomija żadnych kwestii objętych koncepcją semantyczną. Jednocześnie ze względu na okoliczność taką, że wykładnia ta pochłania w całości koncepcję semantyczno-intensjonalną, przyjęty sposób prowadzenia wywodu pozwolił na swobodne posługiwanie się regułami

---

¹ Szerzej na temat metod badawczych: J. Stelmach, B. Brożek, *Metody prawnicze*, Kraków 2006, s. 32-35; J. Wróblewski, *Metody logiczno-językowe w prawoznawstwie* [w:] *Metody badania prawa*, red. A. Łopátka, Wrocław 1973, s. 47 i nn.; J. Wróblewski, *Wybrane zagadnienia metodologiczne dogmatyki prawa* [w:] *Zagadnienia metodologiczne prawoznawstwa. Materiały z sesji naukowej*, Łódź 27-28 marca 1980 r., red. J. Wróblewski, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź 1982, s. 124-125; Z. Ziemiński, *Metodologiczne zagadnienia prawoznawstwa*, Wrocław 1974, s. 100 i nn.

² M. Zieliński, *Wykładnia prawa. Zasady. Reguły. Wskazówki*, Warszawa 2002, s. 80.

interpretacyjnymi charakterystycznymi dla wykładni semantycznej. Powyższe spowodowało, że koncepcja ta została uznana za optymalną dla prowadzonych rozważań.

W pracy tylko w celu uwypuklenia różnic bądź ukazania podobieństw w konstrukcji ochrony danych osobowych w innych systemach prawnych w niewielkim stopniu wykorzystano metodę prawno-porównawczą (komparatystyczną). Ograniczony zakres jej zastosowania nie spowodował przy tym zaburzenia merytorycznej strony pracy poprzez przeniesienie punktu ciężkości z analizy polskich regulacji prawnych na kwestie prawno-porównawcze występujące w innych systemach prawnych. Rozważania prawno-porównawcze miały za zadanie realizować jedynie cel ściśle ilustracyjny. Z kolei w celu ukazania kierunku zmian rozwiązań prawnych i regulacji odnoszących się do ochrony danych osobowych w pracy wykorzystano w niezbędnym zakresie również metodę historycznoprawną. Natomiast świadomie zrezygnowano z przeprowadzenia badań empirycznych, co jest przede wszystkim konsekwencją przyjętych z góry założeń. Wynika to z faktu, że w okresie, w którym powstawała praca, prawo karne procesowe podlegało dość istotnym zmianom. W związku z wprowadzanymi zmianami przepisów celowe stanie się z pewnością przeprowadzenie badań empirycznych w przyszłości, co jednak będzie mogło nastąpić dopiero po upływie pewnego okresu obowiązywania nowych przepisów. Obecnie zasadne było zebranie w jednym miejscu zagadnień dotyczących ochrony danych osobowych w polskim procesie karnym w ich aspekcie teoretycznoprawnym.

Dysertacja wymagała przeprowadzenia dogłębnej interpretacji przepisów o ochronie danych osobowych i karnoprosesowych w zakresie ich wzajemnej relacji, a także analizy porównawczej zakresów ochrony informacji osobowych w procesie karnym, wyznaczonym przez obie te regulacje. Zagadnienie ochrony danych osobowych w polskim procesie karnym przedstawione zostało więc z punktu widzenia obowiązujących norm prawa, wykładni prawa oraz analizy jej stosowania. Zatem dominujące w pracy stały się rozważania teoretyczne oparte na analizie odpowiednich regulacji prawnych, analizie poglądów doktryny i dorobku judykatury. Poza literaturą przedmiotu, dorobkiem judykatury oraz aktami prawa krajowego i międzynarodowego jako źródła umożliwiające przygotowanie dysertacji wykorzystane zostały informacje dostępne na stronach internetowych. Informacje te dostarczyły wiedzę na temat treści i instytucji działających w obszarze problematyki danych osobowych oraz sposobu prowadzonych postępowań obejmujących poruszaną tematykę w kontekście procesu karnego. Pomocne w tym zakresie w szczególności okazały się internetowe bazy danych prowadzone przez Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych.

SUMMARY

Polish law studies considers personal data protection as a separate research problem since the early 90. During the years, this topic was described in a number of scientific publications, especially in the context of administrative law, and the number is still growing. However, despite the fact that the topic of personal data protection has found wide coverage in literature, the issue of personal data protection in the context of Polish criminal proceedings is not extensively researched. Apart from a few publications which only touch upon the issue of personal data protection in the context of criminal proceedings, there are no publications which would comprehensively describe this issue. This area of research was chosen in order to fill the gap in the Polish legal literature, which partially resulted from the specific and closed nature of the legal acts, as well as from the fact that the issue has been marginalised within the field of criminal proceedings.

Since the issue of personal data protection is universal, the protection of these rights and interests of an individual is also considered within the field of criminal proceedings. The above results from the fact that an individual being a natural person is the centre of almost all proceedings. The laws are formulated and adapted in order to regulate social relations and natural persons constitute the main participant of said relations. In consequence, the regulations governing the proceedings must concern individuals. Due to this fact, the personal data of an individual also appear in the criminal proceedings and constitute basic information regarding the entities participating in the proceedings. It is true both for the passive party and the victim, or for any other party participating in the proceedings. Therefore, the data processed during criminal proceedings include data of specific types of entities - the victims and the perpetrators. The personal data of an entity, and in particular the recording and processing of such data during the proceedings, often turns out to be the determining factor of the criminal proceedings. Due to the above, the protection of personal data within the field of criminal proceedings constitutes an interesting area of study which also pertains to the practical aspect of the applicable law. Therefore, this study examines a special field. The identification of the scope and shape of the laws regarding personal data protection requires accounting for other aspects, like rules and regulations of criminal proceedings. All of the above may be considered to be the reason for choosing the research area and analysing the issue. The other factor which determined the choice of this issue was the fact that it is particularly topical.

The main aim of this dissertation is the examination and description of the personal data protection within Polish criminal proceedings. Based on the above aim, two research questions have been posed. The first question regards the level of protection of personal data processed in criminal proceedings and the factors affecting the said protection. The second question addresses the existing criminal procedure laws and attempts to determine whether such laws are sufficient to regulate the protection of personal data of participants of criminal proceedings processed in such proceedings.

The research issue determined the framework of the dissertation which is divided into four parts, most of them followed by a conclusion leading to formulation of the final argument. The main discussion is preceded by the introduction explaining the choice of the research area, the aim of the dissertation, issues described in the following chapters and the methodology. In order to respect the established framework, it was necessary to dedicate the first chapter to the description of the origin and standards of the legal protection of personal data and explanation of terminology essential for full understanding of the issues raised in the dissertation. The above serves as an introduction to the topic of personal data protection. Moreover, this chapter analyses the relation between the Act on the Protection of Personal Data and criminal proceedings. This chapter also characterises the legal grounds for processing personal data in Polish criminal proceedings. These initial comments on the scope of the Act on the Protection of Personal Data in the criminal proceedings enabled to introduce general issues before delving into more detailed considerations. The aim of the second chapter was to show the influence of personal data protection laws on the rules and objectives of the criminal proceedings and determine the connection between the two. The reasoning introduced in this chapter serves as a central reference point for reflections on the shape and nature of personal data protection in institutions in criminal proceedings and procedural steps. This helped to put the personal data protection laws in relevant context and to show its nature and place within criminal proceedings. The third chapter describes issues essential for personal data protection connected with the right to personal data protection in various form of processing of personal data. This chapter presents selected operations performed on personal data, from the collection of such data for criminal proceedings through to deletion of such data. The performed analyses categorised according to the form of data processing aimed at determining the level and importance of personal data protection in particular operations on personal data, including their influence on implementation of criminal law. Similarly, the fourth chapter also touches upon cardinal issues connected with personal data protection and describes personal data protection measures which are applicable to selected participants of

criminal proceedings. Furthermore, the chapter presents different mechanisms protecting personal data of different participants of criminal proceedings. The result of the analysis and chapter conclusions constitute answers to the research questions. The final part of the dissertation includes final *de lege lata* conclusions and *de lege ferenda* postulates.

As a consequence of the aim of the dissertation and the research questions, the study focused on selected issues significant from the perspective of its topic. The ultimate aim of the dissertation was a comprehensive description of data processing within the criminal proceedings and protection of such data. Due to the thematic scope and limitations, the dissertation does not provide analysis of all aspects of personal data protection within criminal proceedings. Consequently, all other approaches towards personal data protection, including analysis of data protection in enforcement proceedings, are not considered in the study. The aim of the study was the detailed consideration of the selected issues and for that reason descriptions of selected topics include references to selected secondary issues connected with enforcement proceedings and operational and exploratory activities in the scope necessary to perform an analysis of subject issues. However, the dissertation does not analyse evidence in criminal proceedings which include personal data obtained as a result of operational and exploratory activities. The above results from the fact that such secondary issues could constitute a separate research problem. Moreover, the complexity of the general considerations was determined each time by the need to stress the role of personal data protection in each of the instances. Therefore, the dissertation does not describe all aspects of personal data protection, which was pointed out in the description.

It must be noted that the specific nature of the subject topic resulted in the fact that some of the issues are repeated in several parts of the dissertation and may coincide with each other. This was unavoidable due to interrelationships between the described issues and the fact that norms in criminal proceedings often overlap and form institutions or procedural steps only under specific circumstances. Moreover, due to this fact, the dissertation often references to the same issues directly related to protection of personal data, however, such references appear in various contexts.

In order to illustrate the assumptions made in the dissertation and to fulfil its aim, the analysis was based on the legal dogmatic method³. The use of this method required an in-

---

³ More information concerning the research approaches: J. Stelmach, B. Brożek, *Metody prawnicze*, Kraków 2006, pp. 32-35; J. Wróblewski, *Metody logiczno-językowe w prawoznawstwie* [in:] *Metody badania prawa*, ed. A. Łopatka, Wrocław 1973, pp. 47 and ff.; J. Wróblewski, *Wybrane zagadnienia metodologiczne dogmatyki prawa* [in:] *Zagadnienia metodologiczne prawoznawstwa. Materiały z sesji naukowej*, Łódź 27-28 marca 1980

depth analysis of the current legal acts, including international laws. The adopted method plays a significant role in researching specific legal institutions and constitutes a method which is the most closely related to the core purpose of the legal dogma - to construct models of behaviour from the applicable laws. The approach used in the dissertation is legal realism. Therefore, the study describes not only the meaning of the interpreted regulations, but also socially significant views presented by the judiciary and in the literature. Such an approach enabled to show and determine the sense of specific legal regulations at the time of their applicability. Since the derivative concept of legal interpretation is universal, which is evident mainly in formulated rules which are effective in both theoretical and practical aspects of law,⁴ it was determined that the above approach constitutes a suitable tool for this research. This concept takes into account the issues which are not covered by the semantic approach and does not exclude any issues covered by the semantic approach. Moreover, since the derivative concept includes the entirety of intentional-semantic method, the approach used in the dissertation allowed for interpretation based on the semantic method. Due to the above, this approach was determined to be the most suitable for the analysis.

The comparative approach was used only to highlight differences and similarities in personal data protection laws in other legal systems. The limited use of the above approach did not negatively affect the substantive content of the dissertation as the comparison of other legal systems did not outweigh the analysis on Polish laws. The function of the comparative approach used in the dissertation is only illustrative. Moreover, in order to demonstrate developments with regard to legal measures and regulations concerning personal data protection, the historical method was used. On the other hand, the empirical method was intentionally omitted, mainly due to the adopted assumptions. This results from the fact that at the time of writing this dissertation, the criminal procedural law was undergoing some significant changes. Due to the fact that new laws are being implemented, it would be advised to conduct empirical research in the future, but only sometime after these provisions have been implemented. At this time, it was reasonable to present in one place information regarding personal data protection in the Polish criminal proceedings with the use of theoretical approach.

The dissertation required thorough interpretation of regulations on personal data protection and criminal procedure laws, as well as relations between the two, and comparative

---

r., ed. J. Wróblewski, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk- Łódź 1982, pp. 124-125; Z. Ziemiński, *Metodologiczne zagadnienia prawoznawstwa*, Wrocław 1974, p. 100 and ff.

⁴ M. Zieliński, *Wykładnia prawa. Zasady. Reguły. Wskazówki*, Warszawa 2002, p. 80.

analysis of the laws regarding the scope of personal data protection in criminal proceedings defined by those two regulations. The personal data protection in Polish criminal proceedings is presented from the point of view of applicable law, its interpretation and the analysis of its implementation. Therefore, the main focus of the dissertation are theoretical considerations based on the analysis of the relevant legal regulations, analysis of the legal doctrine and judicature. Among the used sources were: source literature, judicature, domestic and international laws, as well as information which may be found on the internet. Information gathered from the above sources provided knowledge about regulations and institutions within the field of personal data protection and about methods of conducting criminal proceedings with regard to the subject matter. In particular, the online databases operated by the Inspector General for the Protection of Personal Data proved to be especially helpful.